

Микола Степаненко, Людмила Українець

ЮВІЛЕЙНЕ СЛОВО ПРО ВЧЕНОГО-МОВОЗНАВЦЯ АННУ ВОЛОДИМИРІВНУ ОГОЛЕВЕЦЬ

Ясної осені цього річ талановитому педагогові, відомому в Україні вченому-мовознавцеві Анні Володимирівні Оголевець визорує **красне 90-ліття!** За цією знаменною датою – напружений, сповнений невтомної праці життєвий шлях нашої колеги – кандидата філологічних наук, доцента Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, з якою ми мали честь працювати разом не одне десятиліття, а сьогодні доля продовжує дарувати нам щасливу нагоду заглиблюватися в мудрий, диводійний світ її проникливих студій з українського художнього дискурсу.

Анна Володимирівна Оголевець побачила світ 22 листопада 1926 року в Полтаві в родині знаних прогресивних діячів, просвітницькі ідеї яких залишили помітний слід в історії та культурному житті міста. Із її дідусям Степаном Яковичем Оголевцем приятелювали лікар Олександр Михайлович

*Анна Оголевець – філолог,
учений-мовознавець. Фото. 1964 р.*

Богомолець, письменник Володимир Галактіонович Короленко, художник Григорій Григорович Мясоедов, скульптор Леонід Володимирович Позен. Маленька Анна зростала в демократичній атмосфері, в душі поваги до загальнолюдських цінностей.

Усякчас вона стежила за напруженою працею свого батька – Володимира Степановича Оголевця (1884–1970) – філолога, композитора, музикознавця, юриста, блискучого оратора, з юних літ відкривала для себе мистецтво, гуманітарну сферу. У їхньому домі бували поет, перекладач Григорій Порфірович Кочур, мовознавці Євген Михайлович Кудрицький, Борис Михайлович Кулик, музикознавці Леонід Сергійович Кауфман, Тамара Василівна Шеффер, філософ Олексій Федорович Лосєв, літературознавці Григорій Йосипович Майфет, Олександр Григорович Розенберг та інші знані люди, велися фахові бесіди, звучав рояль, лунало сповнене наснаги літературне слово.

Ерудиція Володимира Степановича як славіста, його естетичні смаки, феноменальна пам'ять, яскравий педагогічний талант не могли не позначитися на світогляді й характері обдарованої від природи доньки. Навчання в Полтавській середній школі № 10 Анна Володимирівна завершила із золотою медаллю (1946) і, не вагаючись, вступила на російське відділення мовно-літературного факультету Полтавського педагогічного інституту, 1950 року отримала диплом із відзнакою. Як і батько, працююча, вимоглива до себе, людяна, вона дивувала не лише студентів, а й викладачів своєю ерудицією, культурою мовлення, інтелігентністю, принциповістю.

Після закінчення вишу майже 16 років невтомної праці на освітній ниві – старшою вожатою, словесником у середній школі № 10, а пізніше в середній школі № 69 Південної залізниці (нині Полтавська школа-гімназія № 2) – зробили Анну Володимирівну досвідченим фахівцем, справжнім майстром своєї справи. Тому цілком логічною була її участь у республіканських та обласних педагогічних читаннях, де вона щедро ділилася своїми новаторськими здобутками з колегами-славістами з усієї країни, а запрошення читати лекції з методики викладання російської мови в Інституті вдосконалення кваліфікації вчителів – справедливе поцінування її педагогічних ідей, сумлінної праці зі школярами.

У Полтавському педагогічному інституті імені В. Г. Короленка Анна Володимирівна розпочала свою трудову діяльність 1966 року

на кафедрі російської мови, поступово, але неухильно рухаючись до вершин педагогічного й наукового професіоналізму: асистент (1966–1971, 1973–1977), аспірантка Інституту мовознавства імені О. О. Потебні (1972), старший викладач (1977–1978), доцент (1978–1988, 1991–1994) кафедри російської мови (згодом загального і російського мовознавства), доцент кафедри української мови (1994–1998, 1999–2002).

У науковому доробкові Анни Володимирівни – численні студії з проблем сучасної та історичної лінгвістики, а також зі стилістики сучасної російської й української мови. Системними, до найдрібніших деталей виваженими судженнями вражає її кандидатська дисертація «Прикметники з обмеженою лексичною сполучуваністю в російській мові (дослідження жорсткої лексичної вибірковості)» (1977) – фундаментальна праця, яку присвячено

*Аннині батьки Володимир Степанович і Міна Львівна Оголевіці.
Фото. 1925 р.*

Анні майже 6 років. Фото. 17.07.1932 р.

*Анна Оголевіць (ліворуч) із подругою Роксаною (у центрі) та сестрою Інною.
Фото. 1941 р.*

з'ясуванню сутності та природи сполучуваності мовних одиниць з опертям на специфіку їхніх лексичних значень і граматичних характеристик у вербальних структурах – словосполученнях та

Анна Оголевець (друга праворуч) з однокурсниками: зліва направо – Л. Здорова, О. Вигівський, С. Зеленцова, стоїть І. Сиротін. Фото. 1 травня 1950 р.

реченнях. Багатогранність і різноплановість виявлення такої регламентації лексем сьогодні продовжує залишатися невичерпним джерелом для подальших винятково актуальних спостережень у славістиці.

Анна Оголевець із батьком Володимиром Степановичем. Фото. 1959 р.

Праці Анни Володимирівни Оголевець, які з'являлися в різних фахових виданнях, переконують, що в колі її наукових інтересів постійно залишаються не тільки функційні особливості прикметників як форми вираження атрибутивної семантики з позицій лексичної вибірковості, але й історичні виміри вільно відтворюваних значеневих одиниць, конкретний прагматичний статус яких визначає формування – на засадах антропоцентризму й когнітивності художньо-естетичних цінностей – і мови, і композиційно-динамічної структури персоніфікованого поетичного тексту. Залюблена в слово, його семасіологічну таїну,

Анна Володимирівна під час роботи в педагогічному виші свої наукові спостереження зосередила на лінгвоестетиці поетичної мови, поклавши їх в основу авторської методики філологічного аналізу художнього тексту. Висока наукова майстерність у визначенні реальних та потенційних змістових парадигм поетичного моделювання естетичної інформації уможливила її співпрацю (у рамках проекту Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України) із редакцією Шевченківської енциклопедії, для якої дослідниця виконала вишуканий лінгвоестетичний аналіз віршів Великого Кобзаря.

Перший рік роботи в школі. Анна Оголевець (стоїть перша ліворуч) із колегами. Фото. 1950 р.

Глибока обізнаність у тенденціях та закономірностях розвитку лінгвістики вплинула на формування її власних поглядів, і принципова позиція вченого викликає повагу під час дебатов на міжнародних і всеукраїнських конференціях та семінарах. Тому цілком природно, що вдумливі спостереження Анни Володимирівни стосовно лексичного значення прикметників в умовах жорсткої лексичної вибірковості, здатних вплинути на еволюційну динаміку світоглядних та аксіологічних парадигм мовця, отримали традиційне схвалення в широких наукових колах.

Анна Володимирівна – людина з енциклопедичними філологічними знаннями – доклала багато зусиль для розвою концептуальних засад не лише вітчизняної історичної лексикології та семасіології, але й методики викладання мови (української та російської). Для науковця-педагога це надзвичайно важливо, адже лінгводидактика завжди спирається на найновіші набутки мовознавства, педагогіки та психології й забезпечує впровадження інноваційних стратегій у зміст шкільного та вишівського курсу мови. 2001 року вона адресувала студентам посібник «Методика підготовки наукового дослідження з укра-

їнської мови» (Полтава : ПДПУ, 2001. – 44 с.), у якому запропонувала рекомендації щодо організації системного студіювання з української мови та особливостей його опису в науковому творі, а 2002 року – «Програму-план з української мови

*Анна Оголевець (у другому ряду друга праворуч) на науковій конференції.
Фото. Дніпропетровськ, травень 1987 р.*

для нефілологічних факультетів» (Полтава : ПОКППІТ «Освітінфоком», 2002. – 38 с.), що сприяє оптимізації роботи над засвоєнням теоретичного корпусу навчальної дисципліни з урахуванням спеціалізації студентів.

Є в Анни Володимирівни і праці, які враховують специфіку заочної форми навчання у вищих II рівня акредитації й зорієнтовані на опанування ділової української мови. Так, збірник контрольних робіт (1999), підготовлений для студентів Полтавського коледжу економіки та менеджменту «Світоточ», у якій вона працювала на кафедрі загальноосвітніх і гуманітарних дисциплін упродовж 1998–1999 років, по суті справи, є надійним джерелом вироблення стійких умінь і навичок аналізувати текст із метою встановлення його жанрово-стилістичних ознак й укладати будь-який документ за вимогами офіційно-ділового стилю.

Для багатьох поколінь студентів-філологів (і не лише короленківців!) висвітлення функційних властивостей лінгвістичних одиниць у працях

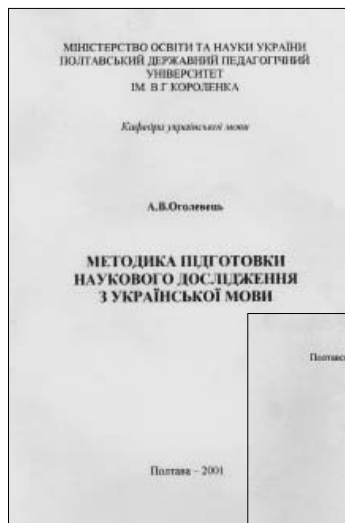
Анни Володимирівни завжди залишатиметься свідченням глибини її наукового й педагогічного

*Викладач ПДПУ імені В. Г. Короленка Анна Оголевець на практичному занятті з четвертокурсниками.
Фото. 5 квітня 1969 р.*

таланту. Безкомпромісна до поверхових узагальнень, неперевіраних тверджень, часом похапцем дібраних дефініцій, Анна Володимирівна навчала студентів бути вимогливими до себе, шукати наукову істину у фактах, закономірностях, тенденціях, виходячи із системних зв'язків у мові та мовленні й зосереджуючи увагу на основному – високих стандартах мовленнєвої культури. Не випадково її заняття викликали захоплення у вихованців саме логікою викладу теоретичного матеріалу, творчим підходом до проведення семінарів із мови, унікальними ілюстративними зразками, скрупульозно дібраними з класичної літератури.

Валентина Миколаївна Єрмак, одна з кращих студенток, а пізніше колега ювілярки, добре пам'ятає заняття з методики російської мови, які 1966 року почала проводити на третьому курсі асистент Анна Володимирівна Оголевець: «У неї не було повного конспекту лекцій, окремі думки вона записувала на невеличкі аркушики (яких, мабуть, було сотні) і тихим, спокійним голосом ділилася своїми спостереженнями. Її тлумачення окремих правил пунктуації я до цього часу не знайшла в жодному підручнику, але вони діють безвідмовно <...>, а до екзамену з методики мови ми готувалися не за підручниками, а за конспектами, які під час сесії набували неабиякої ваги». Теплі учнівські й студентські спогади про блискучого педагога, науковця, вимогливого викладача й сердечну, порядну лю-

дину назавжди проклали стежину до затишної оселі Анни Володимирівни для багатьох її вихованців, які й нині вважають її своєю мудрою наставницею, котра і порадить, і підтримає добрим словом, і допоможе в скрутну хвилину.

Щирістю і любов'ю насажені рядки, залишені 2009 року на звороті світлини музикознавцем Ольгою Чепіль: «Дорога Анно Володимирівно! Спілкуватися з Вами для мене велика радість і висока честь». Ці душевні слова – як ключ до істини, чому через роки й десятиліття колишні вихованці знову й знову по-

Анна Оголевець з Ольгою Чепіль. Фото. 2009 р.

У ці перед'ювілейні дні, вшановуючи досягнення Анни Володимирівни Оголевець – талановитого НАУКОВЦЯ, мудрого ПЕДАГОГА, прекрасної ЛЮДИНИ, засвідчуємо й нашу безмірну повагу до колеги, званої полтавки, чиє авторитетне слово високо поціноване не лише в україністиці, але й у сучасній славистиці. Із Днем народження Вас, високодостоїнна Анно Володимирівно! Зі славним ювілеєм!

У підготовці ювілейного слова використано фотоматеріали та біографічні відомості із власного архіву Анни Володимирівни Оголевець, зокрема її праці: Оголевець А. В. Мето-

Анна Володимирівна з її найближчими людьми – колишньою студенткою Валентиною Абрамовою (стоять) і племінницею Валентиною Березною. Фото. 2015 р.

вертаються до неї, щоб укотре висловити свою глибоку вдячність, повторити таку прекрасну мить зустрічі з Учителем!

Анна Оголевець із колишньою ученицею Світланою Давиденко. Фото. Вересень 1992 р.

дика підготовки наукового дослідження з української мови / А. В. Оголевець. – Полтава : ПДПУ, 2001. – 44 с.; Програми педагогічних університетів. Українська мова. Для студентів нефілологічних факультетів / укл. А. В. Оголевець. – Полтава, 2002. – 38 с., а також матеріали видань: Історія Полтавського педагогічного інституту в особах : матеріали конференції, присвяченої 80-річному ювілею інституту / [відп. ред. П. В. Киридон]. – Полтава : Кларисса, 1995. – 172 с.; Історія Полтавського педагогічного університету в особах (на посвяту 90-річчя заснування навчального закладу) / [упоряд. В. О. Пащенко, О. П. Єрмак, М. В. Гриньова та ін.]. – Полтава : АСМІ, 2004. – 176 с.; Історія факультету філології та журналістики (до дев'яносто'ятиліття заснування вишу) / [автор. колектив: М. І. Степаненко, З. О. Валух, В. А. Мелешко та ін.]. – Полтава : ПП Шевченко Р.В., 2009. – 64 с.; Степаненко М. І. Мовознавча Полтавщина / М. І. Степаненко. – Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2014. – 568 с.